

pti cuiuslibet censuram antequam typis evulgetur, minime exclusis periodicis etiam religiosis, etiam periodico nostro, qui inscribitur *Acta S. Sedis*. Atque quod Romae peragit Magister S. P. Apostolici, in respectivis Dioecesibus peragunt

Episcopi. Quin imo si ad S. Congregationem Indicis liber aliquis deferatur, primum quod quaeritur est, an Episcopi auctoritate fuerit typis editus. Ex quibus sequitur, tum de iure, tum de facto scripta quaelibet submittenda esse Episcopi censurae.

EMENDATIONES

IN COMMENTARIIS INSTITUENDAE

EMENDATIO IN APPENDICEM VI.
Tom. 1. pag. 259.

Eo in Capite actum a nobis est de excommunicatione lata in *Cogentes sive directe, sive indirecte iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas praeter canonicas dispositiones: itemque edentes leges vel decreta contra libertatem aut iura Ecclesiae.*

Scripsimus autem, per verbum *cogentes* intelligendas esse personas quaslibet etiam privatas, quae sive directe, sive indirecte in causa criminali, ex. gr. furti, homicidii etc., vel civili, ex. gr. solvendae pecuniae, iudicem laicum compellerent, mediante accusatione, aut citatione, ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas praeter canonicas dispositiones.

« At per eiusmodi excommunicationis innovationem, ita scripsimus *pag. 263*, non tam respicere » voluisse Principes laicos, vel Deputatos Parlamenti edentes leges » vel decreta contra libertatem aut » iura Ecclesiae, quam personas » particulares, quae fuissent abusae » latis legibus contra viros Ecclesiae, res est manifesta etc. » Atque sententiam nostram non spernendis argumentis nos probasse existimabamus.

Verum neque vera neque solida ea visa sunt Supremae Inquisitioni, a qua die 23 Ianuarii an. 1886, sequentes litterae circulares in re promulgatae fuerunt, quas nos describimus ex *Actis S. Sedis Tom. 18. pag. 416.*

« Illm̄e ac Rm̄e Domine.
« In Constitutione Pii IX s. m. quae » incipit: *Apostolicae Sedis mode-*

» *rationi* IV Idus Octobr. 1869, » cautum est, excommunicationem » Romano Pontifici reservatam speciali modo incurrere. — *Cogentes sive directe sive indirecte iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas praeter canonicas dispositiones, item edentes leges vel decreta contra libertatem et iura Ecclesiae.*

« Cum de vero sensu et intelligentia huius Capitis saepe dubitatum fuerit, haec Suprema Congregatio S. Romanae et Universalis Inquisitionis, non semel declaravit, Caput *Cogentes* non afficere nisi Legislatores et alias Auctoritates cogentes sive directe sive indirecte iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas praeter canonicas dispositiones. Hanc vero declarationem Sanctissimus D. N. Leo Papa XIII probavit et confirmavit; ideoque S. haec Congregatio illam cum omnibus locorum Ordinariis pro norma communicandam esse censuit.

« Ceterum in iis locis in quibus » fori privilegio per Summos Pontifices derogatum non fuit, si in » eis non datur iura sua persequi » nisi apud iudices laicos, tenentur » singuli prius a proprio ipsorum » Ordinario veniam petere ut Clericos in forma laicorum convenire possint, eamque Ordinarii » numquam denegabunt, tum maxime, cum ipsi controversiis inter partes conciliandis frustra o-

» peram dederint. Episcopos autem » in id forum convenire absque » venia Sedis Apostolicae non licet. » Et si quis ausus fuerit trahere » ad iudicem seu iudices laicos vel » Clericum sine venia Ordinarii, » vel Episcopum sine venia S. Sedis, in potestate eorundem Ordinariorum erit in eum, praesertim si fuerit Clericus, animadvertere poenis et censuris ferendae sententiae, uti violatorem privilegii fori, si id expedire in Domino iudicaverint.

« Interim fausta multa ac felicia tibi precor a Domino.

« Datum Romae die 23 Ianuarii » an. 1886.

« Addictissimus in Domino
« R. Card. Monaco. »

Atqui ex relato decreto manifestum fit, actores contra personas ecclesiasticas quamvis episcopali dignitate fulgentes, nullimode incurere excommunicationem in citato Capite latam, etiamsi in loco privilegio Fori per Summos Pontifices derogatum non fuerit.

2°. Eos tamen, si huiusmodi Fori privilegio derogatum non fuit, dum personam ecclesiasticam in iudicium trahere coram saecularibus iudicibus putant, teneri veniam petere ab Ordinario, si persona trahenda in iudicium clericus fuerit, ab Sede Apostolica, si Episcopus.

3°. Ad hanc tamen veniam petendam actorem non teneri, si privilegio fori per Summos Pontifices fuit derogatum.

4°. In locis in quibus fori privilegio derogatum non fuit, Episcopos posse poenis et censuris ferendae sententiae in actores animadvertere ut in violatores privilegii fori, si veniam praedictam ab Ecclesiastica auctoritate petere posthabuerint: praesertim si actores Clerici fuerint.

5°. Ordinarios locorum veniam illam trahendi coram laicis iudicibus personas ecclesiasticas numquam actoribus denegare posse.

6°. Latam in cit. Capite excommunicationem incurrere *unos Legislatores, et alias Auctoritates* cogentes sive directe sive indirecte iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas, praeter canonicas dispositiones.

Inquirendum hinc est, quando nam hi hanc excommunicationem incurrant. Si enim dicamus, legislatores eam incurrere quando leges vel decreta contra libertatem aut iura Ecclesiae edunt, manifestum est, primam Capitis partem cum secunda confundi; etenim privilegium fori, quod per leges civiles abrogatur, ius est Ecclesiae; et per eiusmodi leges, ipsius Ecclesiae libertas offenditur. Ex quo sequeretur, quantum ad legislatores saltem attinet, primam Capitis partem per citatum Supremae Inquisitionis decretum in irritum missam fuisse.

Id melius patebit, si consideremus, cogere iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal perso-

nas ecclesiasticas praeter canonicas dispositiones, esse factum singulare, et ideo excommunicationem incurrere toties quoties quis hanc coactionem infert.

Consequenter necessarium est, ad hanc excommunicationem incurrendam, ut legislatores post latas leges vel decreta contra libertatem aut iura Ecclesiae, (quae actio speciali excommunicatione percitur), cogant iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas, cum et haec actio speciali excommunicatione percitur; sunt enim duae actiones distinctae. At si dicamus, eiusmodi coactionem contineri in eo quod Legislatores edant leges et decreta contra libertatem aut iura Ecclesiae, in quibus continetur privilegium fori, quod personis ecclesiasticis competit, necessario sequitur, legislatores unam incurrere excommunicationem quae fertur in secunda parte Capitis; quod si negetur, sequetur, legislatores percipi ob eundem actum nedum duplici excommunicatione, sed pluribus, quot scilicet respondent illatis coactionibus, quinque, decem, viginti, centum etc. Quod est impossibile, quia edentibus leges et decreta contra libertatem et iura Ecclesiae una fuit illata excommunicatio.

Non possunt ergo legumlatores uti excommunicati traduci pro coactione Iudicibus laicis illata, ea de causa, quod ediderint leges et decreta contra libertatem et iura Ec-

clesiae, illa enim actio et distincta est, et propria excommunicatione communitur.

Insuper si hanc sententiam admittamus, ipsi excommunicatione percillantur etiam dum ignorant aliquem iudicem laicum traxisse ad suum tribunal personas ecclesiasticas praeter canonicas dispositiones; traxit enim vi latae legis; quod de cetero legislatores praevidere debebant. Hoc autem est impossibile, tum ob verba capitis, quae important coactionem in singulis factis, ideoque scientiam relativam, tum quia nulla excommunicatio incurritur cum ignorantia in casu propemodum invincibili; nemo enim dicturus erit, legumlatores vel nosse vel teneri inquirere an et quanam causae ecclesiasticae agitentur coram iudicibus laicis: ad quid insuper? ut eas ne impediunt? Et impediendo in irritum mittant editas a se leges vel decreta? Quod de cetero particularibus legislatoribus, seu singulis Deputatis utriusque Senatus seu Parlamenti, in Gubernio Constitutionali redditur impossibile, cum ipsi *collective*, non *distributive* potestatem habeant leges condendi, ideoque et eis derogandi. Ex quo illud inferimus, legumlatores, seu Deputatos in Gubernio constitutionali nullam habere auctoritatem extra parlamentum, si illa excipiantur, quae intrinseca sit muneri, vel officio ipsi demandato, ex. gr. si quis fuerit ministerio negotiis ge-

rendis praepositus sive interne, sive externe, ministerio cultuum etc. Quo etiam in casu, non quatenus legislator cogeret, sed quatenus Magistratum aliquem retinens; de qua re postea.

Ergo neque hoc in casu excommunicationem pro illata incurreret coactione. Etenim in decreto lato a Suprema Inquisitione per cogentes intelliguntur *legislatores et aliae auctoritates*. At extra regni Senatum, vulgo parlamentum, nullus deputatus est legislator aut auctoritatem habens, exceptis casibus supra expositis; ergo si cogat iudicem laicum ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas, excommunicationem incurrere non potest.

Accedit, quod postquam lex aliqua condita et promulgata est, ipsi deputati sunt legi latae subiecti, atque iudices constituti ad tramites latae legis iudicia dicere tenentur, velint nolint singuli deputati, qui ferenda iudicia impedire non possent, quamvis vellent.

Porro in gubernio italico, aliisque, privilegium fori inique abrogatum est. Qua de causa clerici ex constitutis legibus sive in causa civili, sive criminali coram laico iudice pertrahuntur. At iudices laici quod sententiam dicant in personas ecclesiasticas nullam excommunicationem incurrunt. Qua ergo de causa illam incurrunt deputati, si aliquem iudicem cogant ad trahendos Clericos ad tribunal laicale,

cum in casu legislatores minime sint, sed latae legi et ipsi subiecti?

Et haec quidem quantum attinet ad gubernia constitutionalia.

In regimine absoluto autem, res est difficilior. Etenim hoc in regimine unus legislator est princeps. Hic igitur legem promulgat, qua abrogat privilegium fori quod Clericis competit.

Qui magistratum retinent, nil aliud agunt nisi latam a principe legem iuxta consuetas regulas promulgare, quin ei aliquam vim conferant. Iudices autem ad tramites latae legis rem agere debent, tum ne officio priventur, tum aliis de causis.

Quaerimus hinc: an et quando princeps incurrat excommunicationem? Si dicamus, eam incurrere dum legem condit atque promulgat, profecto non quia cogit iudices, incurrit; sed quia edit leges contra libertatem et iura Ecclesiae. Si quando iudices laici, vi latae a Principe legis coacti, trahunt ad suum tribunal personas ecclesiasticas praeter canonicas dispositiones, princeps toties erit excommunicatus, quoties eiusmodi iudicia intercedunt; et quoniam princeps de huiusmodi iudiciis saepe saepius nil novit, debemus dicere, eum excommunicationem incurrere etiam dum iudicia huiusmodi nescit; quod est impossibile: tum per se, quia promulgationi illi adnexa est specialis excommunicatio, tum ob verba *cogentes iudices laicos ad tra-*

hendum ad suum tribunal etc.; quae requirunt actionem positivam et specialem ex parte cogentis, et scientiam opportunam etiam canonicarum dispositionum.

Addimus, nullum supremum principem excommunicatum haberi debere, nisi disertis verbis nominetur; addimus, ex cit. capite non apparere, sub verbo *cogentes* venire supremos principes.

Hinc nos nescire, fatemur ingenue ignorantiam nostram, quando et quomodo supremi principes ratione *coactionis* illatae laicis iudicibus hanc excommunicationem incurrant.

Perpendamus hinc an illam incurrant supremi magistratus, seu auctoritatem habentes in gubernio absoluto.

Hi profecto legumlatorum nomine venire non possunt, cum in regimine absoluto unus princeps leges condere possit; ergo hoc nomine nullam contrahunt excommunicationem.

At pro munere eis a Principe concedito invigilare debent, ut latae leges executioni demandentur. Quandonam hi excommunicationem incurrunt ratione coactionis?

Num ne quando materialiter legem promulgant? Sed praeterquamquod ad latam legem executioni demandandam ex officio tenentur, promulgatione illa materiali nec legem condunt, nec legislatores fiunt, atque hinc non ipsi sunt qui cogunt, sed princeps. Adhendum quod nisi officio suo fun-

gantur magna sint incommoda subituri, ex. gr. privationem officii et quidem frustra, cum quod ipsi recusant, alii facturi erunt. Ergo ratione promulgationis materialis, qua insinuent observantiam legis a Principe latae, supremi magistratus in regimine absoluto excommunicationem non incurrunt; quia non sunt ipsi qui cogunt iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas.

Atque praetermittimus, in regimine absoluto unius principis nomine leges promulgari, ab eiusque auctoritate vim suam omnem mutuari.

Sed quid de magistratibus in regimine constitutionali?

Eadem profecto et his sunt applicanda. Etenim et hi sunt legis executores, cum ferendi leges potestatem non habeant; et dato, minime tamen concessio, quod eiusmodi potestate gaudeant, excommunicati censendi erunt eo quod edant leges vel decreta contra iura Ecclesiae, non quod per lata decreta et leges cogant iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas; sin minus ea iterum in medium venient quae supra adnotavimus de duplici, imo multiplici excommunicatione contrahenda ab legislatoribus ob legem, quam executioni laici iudices circa personas ecclesiasticas demandant.

Quid ergo? inutile ne erit Supremae Inquisitionis decretum?

Profecto inutile non est; etenim

aliae auctoritates utique possunt in eiusmodi excommunicationem incurrere.

Si quis enim Magistratum retinens, aut Urbis Praefectus, aut Municipales iudicem aliquem nolentem cogant ad trahendum ad suum tribunal directe vel indirecte pernas ecclesiasticas praeter canonicas dispositiones, aut praeter legem, vel in dubio de facti existentia, aut contra legem ad id iudicem laicum faciendum compellant, excommunicationem hanc profecto incurrunt, sicut eam incurrunt si decretum aliquod edant contra libertatem et iura Ecclesiae; sunt enim auctoritates quae legem pontificiam spernunt.

Mitiori itaque interpretatione usi sunt Supremo Inquisitores in Piano Capite exponendo: privatas personas enim et actores qualibet excommunicatione eximentes, unos legislatores aliosque auctoritatem habentes excommunicationi subiecere; qui quandonam excommunicationem hanc incurrant, ex facto potius, quam ex Decreti verbis dignosci poterit, ut nobis saltem videtur.

Porro in eiusmodi decreto sanciendo Eminentissimi Patres Supremae Inquisitionis concordantes reperuntur cum declaratione ab eadem Congregatione lata die 1. Februarii 1871, quam nos retulimus *Tom. 1. pag. 261* Commentariorum nostrorum.

In ea autem haec declarabant:

« Sed in ea formula attendere debet verbum *cogentes*, quod sane indicat, excommunicationem eos non attingere, qui subordinati sint, etiamsi iudices fuerint; sed in eos tantum esse latam, qui a nemine coacti, vel talia agunt, vel alios ad agendum cogunt, quos etiam indulgentiam nullam mereri facile perspicies. »

Supremi Inquisitores igitur excommunicatione eximunt subordinatos omnes, etiamsi iudices fuerint, quo et confirmant Pii IX Caput, qui pariter iudices laicos excommunicatione eximit, contra id quod decretum in Bulla Coenae fuerat, qua iudices excommunicationi subdebantur; *Quive ex eorum praetexto officio etc.* §. XV. (*Comment. Tom. 1. pag. 260*). Atque eos tantum excommunicationi subdunt, qui a nemine coacti vel talia agunt, vel alios ad agendum cogunt: Qui cum subordinati esse non possint, quia hi ab excommunicatione incurrenda exclusi fuere, sequitur, eos esse vel legislatores, vel auctoritatem habentes, iis tamen in circumstantiis, quas supra recensuimus.

EMENDATIO IN APPENDICEM VII.

Hac in Appendice agitur de excommunicatione lata in *recurrentes ad laicam potestatem ad impediendas litteras vel acta quaelibet a Sede Apostolica, vel ab eiusdem Legatis, aut Delegatis quibuscumque*

profecta, eorumque promulgationem vel executionem directe vel indirecte prohibentes, aut eorum causa sive ipsas partes, sive alios laedentes, vel perterrefacientes:

Atque quoad significationem verbi *laedentes* Tom. 1. pag. 291 scripsimus. « Laedi autem dicuntur personae quibus damnum inferitur. Quoniam vero damnum sive personae alicui inferri potest, sive eius bonis, hinc excommunicantur utriusque generis damna inferentes. »

Re melius considerata, putamus non esse recedendum a stricta verbi significatione, quae importat damnum in personam, non in bona; prout exposuimus Tom. 2. pag. 104. Eo vel magis quod verbo *laedentes* coniungatur participium *perterrefacientes*, quod in unas personas habet locum. In lege poenali autem verba stricto sensu interpretari, et quod minimum sequi debemus. Hinc qui laedunt bona eorum de quibus in capite, nullam contrahere excommunicationem videntur.

Hanc ipsam sententiam sequitur cl. D'Annibale *Com. pag. 46. n. 71. Edit. 3.* Atque etiam alii sequuntur.

ADDENDA AD APPENDICEM IX.

Ea in Appendice agitur de excommunicatione lata in *absolventes complices.*

Et Tom. 1. pag. 345 et seqq. affirmavimus, turpiloquium sub lege comprehendi, nostramque senten-

tiam ab adversariorum obiectionibus vindicavimus.

Hanc eandem sententiam confirmamus 1°. verbis Benedicti XIV qui in Const. *Sacramentum poenitentiae* haec decernit §. 1. « Qui aliquem poenitentem, quaecumque persona illa sit, vel in actu Sacramentalis Confessionis, vel ante, vel immediate post confessionem, vel occasione aut praetextu confessionis, vel etiam extra occasionem confessionis in confessionali, sive in alio loco ad audiendas confessiones destinato, aut electo, cum simulatione audiendi ibidem confessionem, ad inhonestam, et turpia sollicitare, vel provocare, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam, aut tunc, aut post legendam, tentaverint, aut cum eis illicitos et inhonestos sermones, vel tractatus temerario ausu habuerint. »

Quae verba adeo clara sunt, ut mirari quisque debeat aliquos esse qui contrarium scribere et dicere non vereantur.

2°. Eandem sententiam confirmamus declaratione lata a Suprema Inquisitione, quam ita legimus apud Scriptores de la Nouvelle Revue Théologique Tom. X. pag. 118.

Feria IV, die 28 Maii 1873.

« In Congregatione generali S. Rom. et Univ. Inquisitionis habita coram Emis ac Rmis DD. S. Rom. Ecclesiae Cardinalibus contra haereticam pravitatem Inquisitoribus

Generalibus, proposito ex parte E. P. D. Episcopi Aurelianensis dubio, prout sequitur: An prohibitio absolventi complicem in materia turpi restringi debeat ad tactus; an vero comprehendat omnia peccata gravia contra castitatem exterius commissa, etiam illa quae in meris aspectibus consistenterent?

« Iidem Emi Domini, omnibus mature perpensis, respondi mandarunt: Comprehendi nedum tactus, verum omnia peccata gravia et exterius commissa contra castitatem, etiam illa quae consistunt in meris colloquiis et adspectibus qui complicitatem important. »

Exinde nemo ultra qua par est urgere debet huius declarationis verba; sed ad hoc attendendum est diligentissime, colloquia et adspectus importare debere complicitatem; qua de causa colloquia turpia esse debent, de quibus tantum nos locuti sumus; aspectus autem tales, ut benignam interpretationem nullo pacto mereantur.

Antequam enim Sacerdos huiusmodi criminis reus traducatur, eius sollicitatio luce meridiana clarius esse debet, ut scilicet nullum dubium admittat.

Pariter hac ipsa Appendice pag. 328 affirmavimus, a Sacerdote complice absolvi posse poenitentem complicem, dummodo clavibus non subiiciat peccatum complicitatis.

Haec sententia confirmata fuit a S. Poenitentiarum in decreto lato die

16 Maii 1877, quod ita legitur. Quaesitum fuerat. « An incurrat censuras in absolventes complicem in peccato turpi latas, qui complicem quidem absolvit, sed complicem qui complicitatis peccatum in confessione non declaravit? Ratio dubitandi esse videtur, quia talis Sacerdos, etiamsi complex sacrilege huius peccati confessionem omitteret, et ipse culpabiliter ab interrogando abstineret, non tamen absolvit ab huiusmodi complicitatis culpa, utpote non declarata, nec subiecta clavibus. »

S. Poenitentiarum respondit:

« Privationem iurisdictionis absolventi complicem in peccato turpi, et adnexam excommunicationem, quatenus confessarius illum absolverit, esse in ordine ad ipsum peccatum turpe in quo idem confessarius complex fuit. Tenetur nihilominus Confessarius Sacerdoti qui hac ratione complicem, non tamen a peccato complicitatis, absolvit, omni studio ob oculos ponere enormitatem delicti sui, et abominabilem abusum Sacramenti poenitentiae, nec aliter ei beneficium absolutionis impertiri, quam praemissa gravissima adhortatione ut officium confessarii dimittere studeat, nec non imposita obligatione ut a confessionibus complicis audiendis in posterum omnino absteat, munita eadem persona complice, si denuo compareat, ut de peccato complicitatis, et caeteris invalide

» confessis, apud alium confessarium se accuset. »

In hac ipsa Appendice pag. 309 affirmavimus, nullam incurere excommunicationem Confessarium qui complicem in peccato turpi fingat absolvere, sed non absolvat. Atque scripsimus. « Ut eiusmodi excommunicationem incuratur necessarium est nedum ut Confessarius confessionem complicis audiat, sed absolutionem reapse impertiatur; quare si confessione audita, vel complicem sine absolutione dimittat, vel simulet illum absolvere, et non absolvat, excommunicationem non incurrit. Lex enim aperta est: *Absolventes complicem in peccato turpi*. Si qua enim dubitatio ante nostram Constitutionem exoriri de re poterat, nunc nullimode dubitandum est, ad incurrendam excommunicationem hanc, omnino necessarium esse, ut Confessarius complicem non fecte, non simulate, sed reapse absolvat. »

Et quidem nobiscum pene universi sentiebant; cum inspectis tum verbis Piana Constitutionis, tum Benedicti XIV Constitutionibus in re latis, tum Sententia Doctorum, praesertim S. Alphonsi, dubitari nullo modo poterat quin ad hanc excommunicationem incurrendam necessaria foret complicis absolutio.

At die 16 Octobris 1877 Episcopus de Rodez S. Poenitentiarum sequens dubium dirimendum proposuit: « Utrum Confessarius qui

» suum vel suam complicem in peccato turpi, ad mentem Bullae Apostolicae Sedis n. 40, simulate verat absolvisse, recitando v. gr. orationem quamdam, vel alia verba pronuntiando, aut etiam tacendo, ita ut videretur tamen per signa vel manuum gestus revera poenitentem a peccatis relaxare, incurrit excommunicationem specialiter Summo Pontifici reservatam, de qua agitur in praefata Bulla? »

Sacra Poenitentiarum, mature perpenis expositis dubiis, super iisdem pariter respondet: « Confessarios simulantes absolutionem complicis in peccato turpi non effugere excommunicationem reservatam in Bulla Benedicti XIV: Sacramentum Poenitentiae. »

Datum Romae in S. Poenitentiarum die 1. Martii 1878 (1).

Verum huic decreto vel declarationi id responderi poterat, quod respondit S. Alphonsus *Lib. VI. n. 556*, quo loco quaerit: « An incurrat hanc excommunicationem Sacerdos, qui complicem non absolvit, sed tantum in confessione ne audit? »

Respondet: « Super hoc dubio consului Sacram Poenitentiarum, quae die 9 Iulii 1751 respondit absolute. *Non vitari excommunicationem a praedicto Confessario per fictionem absolutionis*. Et

» huic sententiae ego iamdudum » adhaesi; sed postea, cum percurrissem Constitutionem eiusdem Pontificis Benedicti XIV *Inter praeteritos*, pluries citatam in §. 29 oppositum satis declaratum reperi, ut patet ex sequentibus verbis: *Non minus Sacerdoti complici, qui vel extra mortis articulum Confessionem excipit poenitentis eumque absolvit, vel qui in articulo mortis absolvit, cum alius Sacerdos non desit... excommunicationis maioris poena a nobis in citatis Constitutionibus imposita fuit.* »

Eadem prorsus respondissemus, cum dubium propositum identicum sit, identica responsio, identica auctoritas. Non enim Constitutio Pontificia in re aperta et evidens deleri potest per declarationem S. Poenitentiarum, vel Congregationis Romanae cuiuslibet, sed requiritur auctoritas Pontificia sive scripto, sive verbis expressa.

Atque hinc laude dignos censebamus cl. Scriptores de la Nouvelle Revue Théologique, qui *Tom. XIV, pag. 142* scripserunt: « Nullo pacto intendimus insurgere contra auctoritatem S. Poenitentiarum; attamen minime auderemus illos condemnare qui S. Alphonsi auctore innixi, latam a Benedicto XIV legem ad litteram executioni demandarent, usquedum per ipsam

(1) Nemo existimet hoc decretum antea esse nostro Commentario in eiusmodi caput, quod frons libri deferat annum 1883. Frontem enim post confectum volumen apposuimus.